

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor :
Reuniunea învățătorilor români
dela școalele popor. conf. ort. din
protopopiatele arădane I—VII.

REDACTOR :
IOSIF STANCA

Manuscrisurile și corespondența
se vor trimite redact. în Rosa,
u. p. Marospetres, cttul Arad,
iar abonamentele cassarului în
Iulu Grosforean în Galsa-Világos.

Comitetul de redacție: Dim. Boariu, I. Borla, Nic. Cristea, Teodor Cherechean, Petru Coltea, Pavel F. Dârlea, Iuliu Grosforean, Teodor Mariaș, Ioan Crișan, Iosif Moldovan, Traian Mager, Dim. Olariu, D. Popoviciu, George Pleș, Avram Sădean și Petru Vancu.

Abonament : pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

Secerișuri.

Pe când aceste rânduri vor vedea lumina tiparului cele mai multe din sanctuarele noastre modeste de cultură vor fi zăvorâte, iar roiturile de copii șglobii și veseli vor sălta cu bucurie în razele dogoritoare ale soarelui și vor soarbe cu lăcomie mirezmele îmbătătoare ale florilor de prin poenile și plaiurile noastre. Cei mai mulți din învățătorii noștri vor apuca din necesitate sapa, secerea ori coasa ca să le manueze cu aceiași ușurință, cu care a purtat în cele 10 luni cartea ori condeiul.

Muncă nobilă și edificatoare vor zice mulți din aceia, cari judecă de regulă numai la aparență lucrurile. Deoarece, ori ce s'ar zice, dar greșesc toți aceia, cari vreau să-l pună pe învățător mai ales în mod nelimitat în serviciul activității extrașcolare. Este de-a dreptul ridicolă procedura acelor, cari fac abuz la noi cu aceasta activitate, ce se desfășură pe contra instrucțiunii și a educațiunii.

În locul prim este lucru constatat de toată lumea, că în urma stărilor excepționale dela noi doar pe întreaga suprafață pământului nu sunt atât de forțate puterile intelectuale ale învățătorilor ca tocmai la noi. Ear ai despoia

pe aceștia și de puținul timp liber de care mai dispun, înșamnă nici mai mult nici mai puțin, decât a-i zdruncină fără cruțare sănătoasă.

În locul al doilea, fiind cultura noastră în stare de evoluție, e numai firesc, dacă învățătorii pe deplin conștii de chemarea nobilă ce au, se vor nizuî neîntrerupt să se perfecționeze, ca aceia ce s'a neglijat la noi de câtră generații întregi să ducă cu pași repezi la îndeplinire.

În urmă va recunoaște toată lumea, că acolo unde învățătorul la fiecare pas întimpină mii și mii de greutăți, unde patimile omenеști sunt fără frâu și unde imoralitatea se ivește în mod sfidător la lumina zilei, e numai firesc, că aceste fenomene sunt tot atâtea motive, cari îl fac pe învățător să se clătine în credință și să-i răpească zi de zi ceas de ceas din energia, care astfel tot mai mult se epuizează.

Din cele premerse, să nu creadă însă cineva, că noi am dorî biurocratizarea învățătorului. Noi nu dorim aceasta precum nu dorim nici aceia, ca învățătorul să se închidă hermetice între cei patru pereți ai odăii sale și să rămână nepăsător la nevoile și la glasurile de durere ale frașilor săi, dar o spunem franc, că nu dorim nici țărănizarea învățătorului nostru: nu voim să reînviem vremurile de dulce far niente. Vremurile s'au schimbat și la poarta noastră bat alte nevoi și aspirațiuni de ordin mai înalt. Umbra groasă a nukului de pe cutare coastă cu fumul de ciubuc ca a unui pașă turcesc și lectura ingrată a unui calendar cu litere cirilice nu ne mai poate promovă mângâierea, cu atât mai vârtos mântuirea după care noi ne zbatem azi.

În zilele aceste frumoase de vară când natura te chiamă să guști din toate deliciile ei, sute de mii de dascăli de toate gradele prin Germania cutreeră țara ca roiuri harnice de albine, cercetând finiturile romantice, muzeele bogate ale orașelor, întorcându-se acasă recreați atât trupește, cât și sufletește, cu orizonturi nouă de gândire, cu voința și cu energia mărită.

Cine ar putea trage la îndoială că noi n'am avea toate aceste frumuseți, cari să ne ademenească? E doar' recunoscut,

«că pământul locuit de cătră Români e neîntrecut în frumseți naturale. Avem munți maestosi, cari își întind sburdalnici crestele pleșuve până la nori. Avem păraie și văi plângătoare, cu apă ca cristalul, cari fășnesc din stâncă. Avem poene și codri cu flori îmbătătoare unde »plâng doinele și râde hora«. Avem de toate, dar ne lipsesc artiștii, cari să le toarne în opere neperitoare. Unde sunt poeții, cari să încremenească în operele lor duioșia unui glas de fluer? Unde sunt pictorii, cari să ținernizeze pe o pânză lumina și umbra unui colț de pădure într'o zi de vară? Unde sunt sculptorii, care să statornicească cu dalta mișcările nobile a unui cioban dela munte? Și mai ales unde sunt învățătorii, cari ca niște albine harnice să culeagă toată lumina, tot nectarul, tot farmecul codrilor nostri ca să le străplanteze între cei patru păreți ai școalelor noastre, unde totul să fie lumină, mișcare și viață?

Copilul ca ființă reală.

Mult timp, ba chiar și în veacul nostru botezat în pedagogie »secolul copilului« apar nu tocmai arareori fenomene cari aparțin pedagogiei morbide și după cari copilul nu este privit ca o ființă reală, alcătuită din carne și oase, provăzută cu un creier, care funcționează după anumite legi fiziologice, ci mai de grabă o ființă imaginară, care planează între cer și pământ, o ființă exotică importată de aiurea, care nu are absolut nici o legătură cu viața de toate zilele. Aceasta ființă nenorocită este apoi întrebuițată, la toate și de cătră toți. Educatorul, sermanul nostru educator, o știe să o transforme pe placul tuturor. Observă, că cutărui domn îi plac științele — se pune și-l îndeasă cu aceste pe cari le reproduce apoi exact ca un gramofon. Vede, că altuia îi trebuie limbi, — îi pune de-i macină în cap ca o moară stricată. La zile mari, la examene, știe încă pe lângă alte »calități« să-ți țiuie în urechi, să strâmbe

nișel din nas, cu un cuvânt să se schimonosească când îți declamează vr'o poezie scrisă la comandă, ori când îți reprezintă pe scenă vr'un erou improvizat cu un trecut dubiu și adeseori molipsitor. Că ce moștenire sufletească aduce copilul de acasă, că cu ce aplecări vine la școală, că ce capacitate are precum și alte nenumărate împrejurări, cari sunt legate în mod fatal de o mână de țărână, sunt privite cel mult de niște mofturi pedagogice. Lucrul principal e, ca elevul să știe să strige, să reciteze și să mântuiască astfel materia din program. Că ce a asimilat biata lui minte din noianul de cunoștințe, pe cine-l mai doare capul? Când vezi o astfel de școală ești încredințat pe deplin, că elevul nu este crescut pentru viața reală, cu nevoile ei zilnice și multiple, ci pentru o viață transcendentă constatătoare din niște viziuni și buigueli ce duc la trândăvie și degenerare...

Toate aceste fenomene ne arată în modul cel mai eclatant starea inferioară în care se află educațiunea la noi. Distanța ce există în aceasta privință între noi și între alte țări cu adevărat culte, se învederează și mai mult din preocupările serioase de educațiune a aceluia. Acolo copilul a ajuns să fie centrul tuturor preocupărilor de educațiune. Copilul este privit și studiat cu minuțiozitate în realitate, așa cum e el dela natură: cu toate calitățile și defectele inerente firii omenești. Acesta în școală primește o cultură solidă cu care se aprovizionează pentru viața reală. Intreaga direcție e apoi cu mult mai practică, unde să dă importanța cuvenită a dexterităților tehnice, realizându-se astfel educația *integrală*. Numai din astfel de educație se esplică *înțelepciunea, trezvia* și mai ales *iscusința* acestora în subjugarea altor țări și popoare cu mult mai înapoiate în cultură decât ele, ajungând a fi stăpâne peste toate hunurile pământești, iar cele cu o cultură paradoxală ajung cel mult niște heloși, cari mai paradează din când în când cu fanfaronada goală, care le ține în loc de atâta amar de vreme.

Codrean.

Literatură pentru tinerime.

Povestea unor semințe.

Eră în ziua anului nou. În camera cea mare a gospodăriei stăpânea un aer calduț și o liniște plăcută.

Tatăl, îmbrăcat curat și cu fața senină stetea la masă răsfoind cu încetul foile unei cărți; alături în bucătărie mama rânduia cele de lipsă pentru prânzul care s'apropia; iar la o parte în odăița lor, copilașii făceau sfat vesel bucurându-se fiecare de darul ce căpătase dela părinți în dimineața acelei zile.

Intr'un târziu ușa de alături se deschide și toată gloata de feciorași dă năvală în odaia largă unde taica stătea tăcut și singur.

Felițele și băețașii mărunți, își văzură și aci tot de jocul lor purtându-și prin casă cărucioarele mici și sprintene ori ținând cu drag în brațe păpușelele de marmoră cu ochi mici și frumoși. Viorel și Viorica, ca cei mai răsăriți ai casei, și dragă doamne, cu minte așezată de școlari cuminți și silitori țineau în mâni cărțile de povești partea lor de dar din ziua aceea, dăduse în ele peste o istorioară care îi lăsase cam nedumeriți... Eră povestea unor gândăcei cari întâlnindu-se în cale pornise sfat cu laude atât dintr'o parte cât și din alta.

Nepricepând ei cum și ce fel de găzișoare erau acelea cari puteau să aibă graiu cu înțeles, se apropiau acum de taica să-l roage de lămurire...

Viorel ca cel mai mărișor își luă îndrăzneală și întrebă cu graiu plin de dragoste și respect:

— Taicuțule ești bun matale să ne deslușești o nedumerire peste care am dat eu și Viorica.

— Cu dragă inimă puișorilor, răspunse tatăl prinzându-i cu brațul pe după mijloc și apropiindu-i de sine. Despre ce este vorba spuneți!

— Uite, taică, zise Viorica cu glasul ei plin de iubire, am găsit în cărțile noastre doi gândăcei, frumoși cari stând bot la bot cică și povestesc ceva ei între ei... Se poate, taică, așa ceva? Niște gănganii ca acestea pot să facă ele sfat?

— Da, cum să nu, copiii mei... Fac sfat între ele și ne grăesc și nouă oamenilor nu numai animalele și gândăceii de tot soiul, ci tot ce se găsește pe lumea aceasta și e făptura lui Dumnezeu... Da micuților, așa este cum vă spun eu... dar vezi că limba tuturor acestora, graiul lor tainic nu e înțeles decât de oameni cu mintea înțeleaptă... și dacă voi faceți acum ochi mari și vă mirați de așa fapte și lucruri minunate, apoi încetul cu încetul, învățând cu sârguință la școală veți ajunge un timp când să nu vă mai mire nimic, ci numai să vă intereseze ca să cunoașteți totul.

Uite eu, tocmai acum când voi v'apropiarăți de mine stăteam și ascultam sfatul unor seminte cari s'au rătăcit aci pe masă din sămănatul vostru de azi.

Ei știți voi cu ce fel de boabe ați întovărășit azi urările ce mi-ați făcut?

— Știm răspunsără copiii într'un glas.

— Eu cu boabe de grâu, zise Viorel.

— Și eu cu seminte de cânepă adause fata!

— Da așa este, din toate acestea, câteva fire și-au găsit loc tocmai în fața mea, pe masă, pe cărți, ba chiar și pe marginea călimării... spuse tatăl la rândul său în vreme ce privirile i-se purtau în toate părțile spre locul de adăpost al semințelor cu pricina.

— A!... uitasem, taică în semințele mele de cânepă erau amestecate și câteva seminte de in, adause fetița, care urmăriind privirile tatălui, zărise o sămânță de in care stătea pe marginea cărții în tovărășia a două boabe de cânepă.

— Da ai dreptate zise tatăl; dar cum de-ți aduseși aminte?

— Am zărit bobul de in de pe marginea cărții!

— Și când ai dat cu ochii de el nu ți-a spus nimic copila mea?

— ...Ba da, mi-a spus că l'am uitat răspunse fetița după o clipă de nedumerire.

Cu zimbet înflorit pe față tatăl mângăie atunci copiii pe cap grăind domol:

— Ei vedeți, copiii mei că și semințele știu să spună ceva. Dar cum voi sunteți încă mici și fără învățatură multă, ascultați să vă talmăcesc sfatul firului de orez și-a celor două boabe de grâu, sfat pe care începusem să-l ascult tocmai când ați venit voi la mine.

Iată pe cartea din fața noastră între semințele căzute doar din întâmplare se vede la mijloc un bob frumos de grâu, bine crescut și îmbrăcat în coaja lui galbenă aurie. De-a dreapta lui un alt bob de acelaș neam, însă mult mai mic, palid și zbârcit la coajă; iar de-a stânga firul alb de orez. Dintre aceste semințe, cel care glăsuște acum e firul cel voinic din mijloc.

— Așa-i zice el către cele două vecine, îmi veți fi rudenii după cum spuneți, dar tu surată balae, cu tot neamul tău orezesc trăești în meleaguri prea depărtate și nu te cunosc așa de bine, căci ne întâlnim prea rar; iar vecina astalaltă deși are chipul neamului meu, dar e prea militică și prea schimbată la față și de aceea nu mă'ncu-metam să leg frăție cu ea.

— Da ai dreptate, răspunde semința cea mică de grâu... Nu ne putem cunoaște, căci nenorocul a făcut să trăesc și să cresc într'un lan unde mai gata eră să ne înădăușe și să ne omoare pământul și alte burueni rele. Parinții mei, de și de soiu bun ca și ai tăi, au fost aruncați acolo de mâna unui om nevrednic care cine știe din nepricepere ori lene abia răcăl pământul și astfel multe semințe au fost mâncate de paseri, iar altele cu toate că au încolțit totuși s'au uscat mai târziu de vânturi și arșița soarelui. Puținele care au mai rămas în viață, au trăit e drept, dar ce folos căci uite au dat naștere la niște stârpi-turi de boabe de cari să miră ori și cine...

Dar de s'ar găsi o mână bună care să mă îngrijască cum se cade măcar de aci înainte, apoi neamul meu ar stă să se măsoare fără teamă cu tine.

— Așa o fi draga mea zise semința cea frumoasă, căci astfel nu-mi închipui cum puteai să ajungi în halul acesta... Eu însă, dinpotrivă, mulțumesc lui Dumnezeu, nu am să mă plâng de nimic până acum, ci dinpotrivă să aduc numai laude bunului gospodar care ne-a sămănat și îngrijit de am ajuns cum mă vezi. Așa de pildă părinții noștri după cum spuneau câte odată, în toată viața lor au avut numai o zi de spaimă atunci când plugarul le-a scaldat într'o zamă albă-albastrue. De aci încolo, însă nici cuvânt de hănat, căci așa jilave cum erau, chiar din saci unde se găseau duse pe câmp, au luat sama printre țesătura de pânză și-au văzut cum plugurile brăzdau pământul adânc, pregătindu-le culcuș răcoros și umed. N'a trecut mult și chiar în ziua aceea au și fost ascunse între brazdele cele adânci și mărunte, peste care apoi au simțit cum au trecut grape și tăfaluge de le-au ascuns atât de vânt și arșiță cât și de gurile lacome și flămânde ale atâtor lighioi. Și-au crescut cică, de-a mai mare dragul să trăești numai în lumea prietenească a neamului de grâu, unde nici nu se pomenește altă buruiană... căci chiar de s'ar fi încumetat să răsără vre-una pe undeva, stăpânul cel cu grijă, venea cu feciori voinici și le smulgea. Și astfel când am deschis eu ochii m'am pomenit în lumea cea curată a neamului meu, de unde tot în tovărășie plăcută ne-a adăpostit în hambar larg și curat...

Numai de-aș avea norocul să nu mă rătăcesc pe aci pe unde m'a adus o mână drăgălașă de copil, căci de bunăsamă voi pieri călcat în picioare ori adunat de vre-un plisc flămând de pasăre...

— De te va sluji norocul scapi și din rătăcirea în care te găsești — întră în vorbă semința de orez — atunci dintre noi căteși treile tu singură ai avut parte de binele de pe lume, căci eu deși am crescut bine și în larg, dar uite acum m'a păscut păcatul să trec prin dinții mașinilor,

cari jupuindu-mi tot învelișul trupului, m'au lăsat goală cum mă vedeți, bună numai de stâmpărat foamea cuiva, și nici decum vrednică să incolțesc și să cresc...

Dar și așa tot mulțumesc lui Dumnezeu că m'a sortit să fac binele, ajutând să trăiască alții.

...Vedeți copiii mei, aceasta e numai un crâmpeiu din sfatul acestor semințe, zise tatăl în cele din urmă. De veți voi să le deprindeți și voi graiul să fiți cuminți și să învățați carte cu sârguință căci numai ea deslează graiul tuturor celor ce să găsească în lumea aceasta.

Acum mergeți și cetiți mai departe povestea cu graiul găzilor din cărțile voastre...

Copiii sărutară mâna tatălui în semn de mulțămire, iar acesta îi mângăie pe obrazi, desfăcându-și brațul de după mijlocul lor îngăduindu-le să plece.

N'apucară să facă însă decât doar câțiva pași și Viorel se 'ntoarce îndărăt către tatăl său grăindu-i oarecum pe deplin dumerit:

— Și doar semințele cele de grâu au grăit adevărul taică. Bobul cel frumos trebuie să fie din grăul nostru, iar celalalt din grăul vecinului Stan Mirăuță care astă-vară și-o lăsat grăul înecat de neghină și palămidă. Petrică, baiatul lui badea Stan, când a fost azi cu sămănatul pe la noi, mi-a pus în buzunar o mână de grâu de-al lor...

— Fără îndoială că au spus adevărul, după cum bine vedeți și voi copiii mei!

Incredințați, pe deplin copiii intrară atunci în odaia lor, iar tatăl își luă loc la masa cea mare cu cărți și semințe împrăștiete.

I. C.

Exerciții intuitive.

(Continuare).

Locuitorii după stare (avere).

Oamenii cu avere multă se numesc oameni *bogați*. Oamenii, cari au tot ce le trebuie lor, se numesc oameni cu *stare bună*. Oamenii, cari n'au ce le trebuie se numesc oameni *săraci*. Oamenii

acea, cari n'au măcar vr'o colibă se numesc oameni *fără căpătâi*. Oamenii trebuie să trăiască bine între olaltă. Cei bogați trebuie să ajute pe cei săraci, iar cei săraci trebuie să deie ajutor celor bogați la lucru.

Locuitorii după naționalitate.

Noi vorbim românește. Oamenii aceia, cari vorbesc românește se numesc *Români*.

Noi am învățat a vorbi românește dela mamele noastre. Pentru aceasta limba noastră românească se mai numește și limba noastră *maternă*. Toți Românii la olaltă fac o familie mare-mare: *națiunea românească sau poporul românesc*.

În unele comune unii oameni vorbesc și în alte limbi. Acele sunt față de limba noastră limbi *străine*. La fiecare om i-e mai drag de limba sa maternă. Nouă ni-e mai drag de limba românească. Limba româniască este lucrul cel mai scump după sufletul nostru. Cu limba românească ne trezim, cu aceasta trăim. În aceasta limbă ne spunem simțămintele cele mai alese ale inimii noastre.

*

Limba românească.

*Mult e dulce și frumoasă
Limba ce-o vorbim,
Altă limbă armonioasă
Ca ea nu găsim.*

*

*Saltă inima 'n plăcere,
Când o ascultăm,
Și pe buze-duce miere
Când o cuvântăm.*

*

*Românașul o iubește
Ca sufletul său:
Vorbiiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu!*

Dirigătorii comună.

Oamenii, cari locuiesc într'o casă și mănăcă la o masă, fac la olaltă o familie. Capul familiei este tatăl. Noi aici în școală

încă formăm o societate mai mare. Capul acestei societăți e învățătorul. Oamenii dintr'o comună formează o societate și mai mare. Capul acestei societăți e *primarul (judele)*. Primarul nu poate să conducă singur toate treburile din comună. Pe lângă el se mai aleg niște oameni de omenie. Oamenii aceștia jură când intră în slujbă că vor lucra după dreptate, de aceea se numesc *jurași*. Jurații dau ajutor judeului. Fiecare om plătește dare. Darea o strânge *casierul* comunal.

Când se întâmplă ceva trebuință în comună primarul chiamă jurații și se sfătuesc. După ce s'au sfătuit judecă cum să fie adecă hotărâsc. Hotărîrea aceasta o scrie *notarul*. Judele, cu jurații, cu casierul și cu notarul formează la olaltă *antistia comunală*.

Pe lângă antistia comunală se mai aleg niște oameni de omenie ca să judece în unele treburi mai grele ale comunei. Oamenii aceia se numesc *re-pre-zentanți*, ear adunarea lor se numește *re-pre-zen-tan-ța comunală*.

Prin comună dă de știre *chiș-birăul*. Averea oamenilor din comună noaptea o păzește *straja*. Holdele oamenilor le păzește *jitarul*. Chișbirău¹, straja și jitarul sunt *slugii comunei*.

Drumurile de pe câmp.

Oamenii umblă pe drumuri. Pe drumuri ca să nu se facă noroiu, oamenii cară peatră. Drumurile, cari sunt așternute cu peatră, se numesc *drumuri de peatră*.

Pe coastele dealurilor, sunt drumuri înguste pe cari, pot umblă oamenii numai cu picioarele. Drumul acela, pe care pot umblă oamenii numai cu picioarele să numește *cărare*. Drumul acela care nu are șanțuri și pe care își aduc oamenii bucatele dela câmp se numește *drum de câmp*.

Drumul acela, care trece prin comună, ori prin mai multe comune, se numește *drum vicinal*.

Drumul acela, care trece prin toată țara să numește *drum de țară*.

Drumul acela pe care se află întinse două șine de fer se numește *drum de fer* sau *cale ferată*. Pe calea ferată umblă locomotiva (mașina). Aceasta trage după sine vagoanele. Locomotiva cu vagoanele formează la olaltă *trenul*. Locul de unde pleacă și

unde stă trenul să numește *stație*. Cărarea, drumul de câmp, drumul vicinal, drumul de țară și calea ferată se numesc *mijloace de comunicațiune*.

Formațiunile pământului.

Pământul nu e peste tot locul asemenea. Pe unele locuri e așezat, iar pe altele e mai ridicat. Un loc întins și așezat se numește *șes*. O ridicătură mai mică de pământ se numește *co-li-nă*. Colina are trei părți. Partea de jos a colinei să numește *poală*. Partea de mijloc se numește *coastă*, iar partea de asupra se numește *vârf* sau *culme*. Un ținut, unde sunt mai multe coline, se numește *ținut colinos*.

O ridicătură mai mare de pământ decât colină se numește *deal*. Un ținut, unde sunt mai multe dealuri, se numește *ținut deluros*. O ridicătură mai mare de pământ decât dealul se numește *munte*. Un ținut, unde sunt mai mulți munți, se numește *ținut muntos*. Un loc așezat între două dealuri sau doi munți se numește *vale* sau *luncă*. Un loc mai așezat printre munți, pe care putem trece dintr'o parte a muntelui în cealaltă parte, se numește *trecătoare*.

Prin unele trecători abiă putem trece cu picioarele, prin altele sunt șosele și chiar drumuri de fier.

Un loc gol scobit în sânul unor munți se numește *peșteră*.

Șesul, colina, dealul, muntele le numim cu un cuvânt *formațiunile pământului*.

Apele.

Apa izvorește din pământ. Ieșirea apei din pământ se numește *izvor*.

Apa după ce izvorește nu stă locului, ci curge mereu la vale. Curgerea apei din izvor se numește *pârâu*.

Locul pe unde curge pârâul să numește *alvia* pârâului. Locul unde se varsă un pârâu într'altul se numește *gura* pârâului.

Dacă se împreună mai multe pârâie la olaltă formează o *gârlă*. Iar mai multe gârle formează la olaltă un *râu*. Dacă râul se varsă de-a dreptul în mare se numește *fluviu*.

Pârâul, gârla, râul și fluviul pentrucă curg neîncetat se numesc *ape curgătoare*.

Pe locurile mai așezate când plouă să strânge multă apă. Iar după ce dau căldurile iară scade. Un loc acoperit cu apă, din care apa seacă de multe ori se numește *baltă*.

Un loc mai mare acoperit cu apă din care apa nu seacă nici odată se numește *lac*.

Un loc și mai mare decât lacul din care apa nu seacă nici odată se numește *mare*; iar dacă e tot mai mare se numește *ocean*. Balta, lacul, marea și oceanul pentrucă apa din ele stă locului se numesc *ape stătătoare*. Apa e de folos că o bem. Animalele și plantele încă au lipsă de apă. Prin locurile muntoase apele mână morile, iar pe râurile cele mari și pe mări oamenii umblă cu corăbiile și cu vapoarele.

Unele ape sunt *dulci*. Acestea sunt bune de beat. In alte ape se află topite *minerale*. Acestea sunt bune pentru băi, pentru vindecarea boalelor.

Mineralele.

Sarea.

În mâncări, ca să aibă gust bun, trebuie să punem sare. Sarea se scoate din munți. Locul de unde se scoate sarea se numește *ocnă*. Oamenii cari scot sarea se numesc *ocnari*. Sarea are culoare albă, sură și roșie. Dacă o luăm în mână simțim că e grea. Dacă o pipăim simțim că e aspră. Dacă o lovim cu ciocanul se sparge. Dacă o punem în apă se topește. Sarea o folosim la pregătirea mâncărilor. Sarea o mai dăm la vite. Plantele încă au lipsă de sare.

Ferul.

Ferul se află în pământ. El e amestecat cu alte corpuri. Are culoare cenușie-neagră, tocit strălucește. Dacă îl băgăm în foc roșește. Dacă îl lovim cu ciocanul se întinde. Locul de unde se scoate ferul se numește *baie de fer*. Ferul se curăță de celelalte materii așa, că îl bagă într'un cuptor mare. Materiile străine din fer se ridică deasupra în formă de zgură. Din fer se fac sobe, oale, căzane, săcuri, furci, lopeți, hârlețe, fireze, cercuri, rafuri, cuie, potcoave, lanțuri, chei și altele. Ferul la umezeală ruginește. Din fer se face oțelul. Oțelul e mai tare decât ferul. Dacă îl îndoim, el se îndreaptă și vine iarăși la loc; de aceea zicem că e *elastic*.

Argintul.

Argintul are culoare albă-sclipicioasă. Din argint se fac feșnice, oroloage, cercei, inele și alte lucruri scumpe. Din argint se bat bani de 1 coroană, de 2 coroane și de 5 coroane. Argintul nu ruginește. Toate corpurile cari se înmoaie în foc și bătute cu ciocanul să întind se numesc *metale*.

Argintul și aurul fiindcă nu ruginesc se numesc *metale neobi-le*, iar ferul și arama *metale neobi-le*.

Petroleul.

Se scoate din munți, de unda se află cărbuni de peatră. Partea mai groasă deasupra se numește *zmoală*. Petroleul are culoare vântată-galbină. E mai ușor decât apa. Ușor să aprinde. Are un miros foarte greu. Il folosim la luminat. Când umblăm cu petroleul să ne ferim de foc. Dacă se aprinde cineva cu petroleu îl acoperim cu vr'o haină.

Plantele.

Pe lângă unele case să află niște grădini mai mari, în care crește iarba. La grădinile acelea mari le zicem *livezi*. Prin livezi cresc și flori de câmp sau flori sălbatice. Când iarba e mare oamenii o cosesc. Oamenii cosesc iarba cu coasa; o ascut cu gresia; gresia o țin în teacă cu apă; când ascut coasa aceasta *zingănește*. Iarba cosită și uscată să numește *fân*. Locul unde fac oamenii fânul se mai numește și *fânaș*. Fânul îl dau oamenii iarna la vite. După ce strâng oamenii fânul, câmpul iarăși otăvește. Iarba ce răsare a doua oară se numește *otavă*. Otava fi mai mărunță, flori nu se află prin ea, ci livezile sunt verzi ca mătasa. Otava încă se folosește ca nutreț vitelor. Iarba cea mai frumoasă crește pe șesuri și în apropierea apelor. Pe unele locuri pasc cirezile și turmele satului. Pe acelea locuri iarba nu crește mare. Partea aceia a hotarului pe unde pasc turmele satului să numește *izlaz* sau *pășune*. Pe unele locuri oameni sămână grâu, cucuruz, săcară, orz, ovăs și altele. La aceste le zicem cu un cuvânt *cere-a-le*. La locurile sămănite cu cereale le -icem holde sau lanuri. Cercarele până sunt mici sămână cu iarba, de aceea se numesc *cereale ierboase*. Cerealele au rădăcini, paiu și spic. Cerealele, cari au spic se numesc *cereale spicoase*.

Printre lanuri sau printre holde se află răzoare. Pe răzoare se mai scurge și apa depe holde. La locul acela unde samănă oamenii cerealele îi zic *țarină*. Pe unele locuri mai ales pe coaste cresc: fagi, stejari, ceri, jugastri, paltini, plopi, tei, ulmi, carpeni, brazi și altele. Aceștia se numesc *arbori*. Locul, unde cresc arborii se numește *pădure*. Arborii au rădăcini, trunchi, crace, ramuri, frunze și fructe. Fructele stejarului se numește *ghindă*, a fagului se numește *jir*. Cu aceste fructe se îngrașă porcii. Printre arbori se afla unele locuri goale cu iarbă frumoasă. Aceste se numesc *poiene*. Prin poene cresc fragi și bureți. Bureții buni de mâncat sunt: ciupercile, impironițele, pitoancele, păstravii, vererigii și altele. Veți vedeă prin pădure un burete cu coaja frumoasă și roșie deschisă și cu pete albe. Acesta e un părete foarte veninos. Dacă se pune vr'o muscă pe el îndată o omoară, de aceea se numește muscar. Se vă feriți de bureții cei veninoși și din cari nu știți că sunt buni să nu mâncați! Livada, pășunea, țarina și pădurea formează la olaltă *hotarul comunei*.

*

Fâș, fâș prin păiuș,
Țac, țac prin copac. (Coasa).

*

Oastea unui craiu
Intr'un vârful de paiu. (Spicul).

*

Pe câmpul rotat
Șede moșul umflat. (Stogul).
Săcăită, vai de ia,
Șede în vârful de nuia. (Aluna).

Animalele sălbatice.

Iepurele.

Iepurele este ceva mai mare ca pisica. Are culoare cenușie ce samănă cu pământul arat; aceasta culoare îl scutește de mulți dușmani. Ochi rotunzi holbați, ce rămân deschiși și când doarme, urechi lungi mișcătoare, bot rotunzit cu buza deasupra crepată. În falca deasupra are două rânduri de dinți tăietori, stând unii îndărătul altora. Picioarele din dărăt sunt mai lungi și mai pu-

ternice ca cele dinainte, de aceea iepurele poate fugi mai ușor la deal ca la vale. El trăiește pe câmp și prin pădure, să nutrește cu erbab și paște pe sămănături; roade de prin grădini varză și coaja pomilor; de aceea e animal stricător. Iepurele se vânează pentru carnea lui cea gustoasă. Din pielea lui se fac mănuși, iar din părul lui moale se fac pălării.

*

Fâș, fâș prin păuiș
Chiau, chiau,
Nu ți-l dau. (Iepurele și cânele).

Lupul.

Lupul trăiește prin păduri. Are culoare sură. În gură are colți puternici. Grumazul lui e țeapăn și când se întoarce se întoarce cu tot corpul. Ghiarele lui încă sunt lungi și puternice. Lupii trăesc mai mulți la olaltă adecă în *cârduri*. Lupul răpește oi, mei, capre și altele, de aceea se numește animal *răpitor*. Când e flămând atacă chiar și pe om. Lupul e animal *carnivor*, *lacom* și *îndrăzneț*, el sugrumă și omoară tot ce-i vine în cale fără ca să poată mânca tot.

*

Și codat
Și colțat
Și isteț
Și îndrăzneț. (Lupul).

Ursul.

Ursul are trunchiul mare și greoiu. Capul e mare cu bot ascuțit. Are ochi mici, urechi scurte și groase, cu câte 5 degete. Degetele au ghiare ascuțite și încovoiate. Ursul trăiește prin păduri. Ziua stă culcat în bârlog, iar noaptea iese după pradă. Se nutrește cu muguri, păpușoiu, smeură și alte fructe sălbatice. Se urcă ușor prin arbori de unde mănâncă mierea dela albine. La bătrânețe mănă mai ales carne. Atunci oile, caprele, caii, porcii dela pășune n'au de el pace. De om se prinde numai când e rupt de foame. Peste iarnă stă amorțit în bârlog până primăvara, când iese topit de slab. Ursul poate umbla în două picioare. Prins de miș se poate deprinde să joace.

Căprioara.

Căprioara e de mărimea unei capre de casă. Are cap prelungit. Bărbătușul poartă coarne cu cracuri; femeiușelor le lipsesc coarnele. Are urechi mici, dinți numai în falca deasupra; gât lung, trunchiu prelung, svelt; picioare lungi, subțiri cu copite ca la vaci. Coloarea e sură-ruginie. Ea petrece prin locuri muntoase. Se nutrește cu ierburi, și iarna cu ierburi uscate, fân, cu muguri și cu coajă de arbori. Căprioara e un animal drăgălaș și foarte sprinten. Are vedere ageră și miros foarte fin, așa că din depărtare mare simte vânătorul. Bărbătușul se numește *țap*. Carnea ei e foarte gustoasă. Din pielea ei se fac încălțăminte, mănuși și altele. Căprioara încă e animal rumegător. Cu căprioara e înrudit și cerbul, care e de mare ca un junc. Are coarne crăcănate. Vara are culoare roșie-sură, iar iarna sură-brunetă.

Ciocârlia.

Ciocârlia e mai mare decât vrabia. Pe cap are un moț mic de fulgi. Are culoare sură. Ea petrece mai ales afară la câmp. Își face cuibul pe pământ. Ea să înalță desdedimineată spre cer și cântă rătăcită prin văzduh.

*

*Lie, lie
Ciocârlie,
Sbori în soare
Cântătoare
Și revină
Din lumină
Pre pământ
Cu dulce cânt.*

Ciocârlia șede la noi numai cât ține căldura; earna se duce în părțile cele calde și iarăși vine primăvara foarte de vreme. Ciocârlia e pasere *cântătoare*.

Mierla.

Mierla e de mărimea unui porumbel, de culoare neagră, numai ciocul e galbin. Ciocul ei e ca o sulă. Ea petrece prin păduri și tufișuri. Își face cuibul între cracurile tufișurilor din rămurele, fire de fân și rădăcini, pe dinlăuntru lipit cu pământ muiat, căp-

tușit cu pene, fulgi și lână. Se nutrește cu insecte (și vermi) ce le prinde alergând după ele. Vara caută ciresese și dulele, iar toamna mănâncă boabe de struguri și alte fructe. Merla încă e pasere *cântătoare*.

Priveghitoarea.

Intre paserile cântătoare, priveghitoarea cântă mai frumos. Trăiește prin păduri unde cântă mai ales sara după ce se înse-rează bine și în zori de ziuă. Se nutrește cu vermi, insecte, ouă de furnici și cu semințe. Penele ei pe spate sunt castanii, la gât și pe pânțele galbine-cenușii, iar coada ei e ruginie. Și priveghi-toarea e pasere *cântătoare* și *călătoare*.

Fenomene atmosferice.

Roua.

Aerul peste ziuă e mai cald, fiindcă pe cer lucește soarele. Din bălți, lacuri, râuri și din pământ ies aburi. Ziua acei aburi plutesc ne-văzuți prin aerul cald. După ce apune soarele, acei aburi se așează pe ierburi, pe burueni, pe flori și pe alte lucruri reci de pe afară, ca niște picături mici de apă. Acele picături se numesc *rouă*. Când bate vântul nu cade rouă pentru că acesta împrăștie aburii. Când nu ploaie, roua e de folos că ajută cerealelor în creștere.

Bruma.

Primăvara la început și toamna târziu aerul e foarte rece. Plantele atunci încă sunt foarte reci. În aer atunci încă se formează aburi. Ajungând aburii de plantele cele foarte reci, aceștia acum îngheață, iar noi zicem că a căzut *bruma*. Dacă bruma cade primăvara prea târziu, când sunt răsărite sămănăturile și toamna prea de vreme până ce nu sunt coapte, ea face mari stricăciuni. Plantele atinse de brumă se vestejesc și în urmă se uscă.

Negura.

Depe văi, bălți, lacuri, mări și altele, se ridică aburi. Aburii aceștia la răceală se îndeasă tot mai tare la olaltă. Dacă aburii aceștia stau aproape de pământ zicem că e *cea-ță*. Dacă ceața aceasta e așa de deasă încât nu poți vedea la 5 pași să numește *negură*.

*

Ce trece prin sat și câinii nu latră? (Negura).

Norii.

Aburii la căldură să uşurează şi se ridică tot mai sus prin aer. Fiind aerul pe sus cu mult mai rece, aburii se îndeasă tot mai tare la olaltă şi din ei se formează *norii*. Norii sunt de două feluri: nori mici, şi nori mari. Norii cei mici au de regulă culoare albă şi nu prea aduc ploaie. Norii cei mari au culoare sură-neagră şi aduc mai totdeauna ploaie şi adeseori chiar şi furtuni. Norii nu sunt tot la aceeaşi depărtare dela noi: unii sunt mai aproape, iar alţii mai departe. Cu cât norii sunt mai aproape de pământ, cu atât aduc mai uşor ploaie şi cu cât sunt mai îndepărtaţi de pământ cu atât aduc mai rar ploaie. Pe nori îi poartă vântul dela un loc la altul.

*

De soare nu mi-e frică,
De vânt mă prăpădesc
O adiere mică
Mă face să pornesc.

Ploaia.

Aerul sus e tot mai rece. Norii la răceală să îndeasă tot mai tare la olaltă şi din aburii aceia se formează nişte picuri de apă, la cari noi le zicem *ploaie*. Picurii aceia fiind mai grei decât aerul cad la pământ. Ploaia încă e de mai multe feluri. Uneori ploaie ca şi când ar cerne cu sita. Aceasta e ploaie *măruntă*. Alte ori ploaie în stropi mari cu *bulbuci*. Alte ori stropii aceştia sunt aşa de deşi încât să pare că toarnă ca cu găleata. Aceasta e ploaie *torenţială*. Ploaia cea măruntă ţine mai mult timp; de multe ori săptămâni întregi; ploaia torenţială ţine numai puţin. Ploaia e de mare folos pentru creşterea sămănăturilor.

Grindina.

Aerul vara e foarte cald. Atunci se produc foarte mulţi aburi. Din aburii aceia se produc nori grei, din cari cade de multe ori grindină. Grindina se produce aşa, că după ce s'au format stropii cei de ploaie, aceştia trec printr'un strat mai rece de aer unde îngheaţă. Atunci cad pe pământ bucăţile colţuroase de ghiaţă, la cari noi le zicem *grindină*. Când sămănăturile sunt mari grindina

face mari pagube oamenilor. E bine ca oamenii să-și asigureze sămănăturile în contra grindinei.

Zăpada.

Aerul iarna e foarte rece. Iarna încă plutesc nori prin aer. Din cauza gerului aburii n'au timp să se prefacă în picături de apă. Ei se îndeasă, se strâng la olaltă și așa înghiață. Pe pământ cad atunci fulgi albi și ușori de ghiață, la cari noi le zicem *zăpadă*. Zăpada nu e rotundă ca ploaia, pentru că ea n'a avut vreme să se rotunzească, ci are formă de steluțe și de fluturi. Zăpada încă e de folos, că apără sămănăturile peste iarnă în contra frigului și a înghețului.

Corpurile cerești.

Noi vedem ziua pe cer soarele, iar noaptea luna și stelele. Corpurile, cari le vedem pe cer se numesc *corpuri cerești*.

Soarele.

Ziua vedem pe cer soarele. Soarele e ca un glob rotund. Soarele luminează și încălzește pământul. Soarele prin lumina și căldura sa dă viață la toate vietățile de pe pământ. Soarele face ca plantele să răsară, să crească și să se înmulțească. Soarele e dădătorul de viață.

*

Glob de aur

Pe o piele de taur? (Ce e?)

*

Ce trece prin apă și nu se udă?

Luna și stelele.

Noaptea vedem pe cer luna și stelele. Luna uneori o vedem rotundă ca un disc, uneori o vedem numai ca o secere. Luna nu răsare totdeauna la același timp. Uneori răsare seara, iar uneori pela miezul nopții, iar uneori decătră ziua. Pentru că luna nu ni s'arată totdeauna în aceeași formă și nu răsare totdeauna la același timp zicem că luna e *schimbăcioasă*. Stelele sunt mari și mici. Stelele mari sunt: luceafărul de seara, luceafărul de dimineață, carul, găinușa și fușteii. Luceafărul de seara, răsare seara, cel de

dimineața până în ziuă. Carul se arată 'n forma unui car. Găinușa să arată o stea mare în mijloc și mai multe stele mici pe de margini. Luna și stelele ne trimit numai lumină pe pământ.

*

De aici până la munte
Numai fante mărunte. (Stelele).

OFICIOASE.

Raportul controlorului general pe anul 1912 13.*)

Onorată adunare generală!

Conform §. 21 din »Statute« și al §. 35 din »Regulament« scrisul luând în reviziune raționările, rapoartele și inventarele conduse de cassarul general: dl Iuliu Groșoreanu, am constatat, că averea »Reuniunii« noastre este manipulată neexceptionabil.

Asemenea neexceptionabil este condusă sau îngrijită și »Biblioteca« de dl Dimitrie Olariu, bibliotecar general.

Cu acest prilej îmi exprim dorința, ca pe viitor să se procure toate opurile atât de valoroase ale distinșilor noștri pedagogi: Dr. Petru Pipoș și Dr. Petru Șpan. Acestea lucrări nu-i ertat ca să lipsească din biblioteca noastră.

Luând apoi în considerare, că pe noi are să ne preocupe nu atât cunoștințele de literatură și știință unversală, cât mai ales noțiunile, cunoștințele speciale de pedagogie, urmează că acestea din urmă trebuie să fie în prevalență față de celealalte.

Procurarea deci de opuri didactice-pedagogice pe viitor să se facă tot mai cu înțelegere.

În urmarea celor expuse mai sus, propun ca atât cassarului cât și bibliotecarului general să li-se deie pe anul de ghestiune 1912/13 uzuatul absolut.

Socodor, la 13/IX n. 1913.

Ioan Crișianu
controlor general.

*) Adnes la prot ad. gener. din Șiria sub P.)

Raportul comisiei pentru cassă.*)

Onorată adunare generală!

Comisia exmisă pentru cenzurarea raportului cassarului general după ce s'a întrunit în Şiria la 1/14 sept. a. c. în şedinţă s'a constituit alegându-şi preşedinte pe Petru Moţocan; iar de notar pe Gheorghe Precupaş.

Luându-se la cenzurare raţiociniul reuniunii inv. I—VII de pe anul de gestiune 1912 constată că:

Acela e compus în consonanţă cu ziuarul casei şi cu evidenţele, deci recomandăm On. adunări generale a da cassarului general absolutorul îndatinat şi a-i votă mulţămită protocolară pentru activitatea desvoltată.

Luând în considerare, că pentru acoperirea speselor din acest an n'a fost de ajuns venitele incurse, ci a fost nevoie a recurge la capitalul reuniunii elocat la institutul Victoria din carele s'a ridicat 700 cor., pentru reîntregirea acelu capital şi deci pentru mai marea asigurare a mersului reuniunii propunem:

Spesele administrative tractuale să se reducă dela 15 cor. la 10, aceasta cu atât mai vârtos că acele spese nici odată nu pot întrece suma de 10 cor.

D. c. m. s.

Gheorghe Precupaş
notar.

Petru Moţocan
preşedinte.

Petru Rusu,

Traian Givulescu, Radna,
membri în comisiune.

P. Dirlea

Raportul comisiei pentru bibliotecă.**)

Protocol

luat în şedinţa comisiei designate de adunarea generală a reuniunii pentru cenzurarea raportului bibliotecarului general din anul de gestiune 1912/13.

Purcezând comisia la constituire alege de preşedinte pe Pavel Dârlea iar de raportor pe Moisa Mariş.

Luându-se spre cenzurare raportul bibliotecarului general, comisiunea constată cu bucurie rezultatul ajuns prin

*) Adnes la prot. ad. gen. din Şiria sub S.)

**) Adnes la prot. ad. gen. din Şiria sub R.)

pașul întreprins de bibliotecarul general în conțelegere cu comitetul central, dobândind prin donuri din partea academiei române și a librăriei Sfetea din București 125 opuri în 207 volume, valorînd 1046 cor. 85 fil.

Comisiunea face propunere adunării generale că atât academiei române cât și librăriei Sfetea să li-se exprime mulțumită protocolară pentru bunăvoința cu care a satisfăcut cererea biroului central, aducându-se la cunoștință generoșilor donatori această mulțamită.

Nu ne îndoim că acum după ce biblioteca centrală e provăzută cu opuri de valoare, cum sunt cele donate, vor fi ispitiți mai mulți membrii din sânul reuniunii a conzultă biblioteca centrală

Referitor la starea bibliotecilor din despărțăminte constatăm din raportul general că excepționând două despărțăminte celelalte nu și-au prezentat registrele în forma îndatinată. Pentru ca pe viitor să avem o iconă fidelă despre starea bibl. din despărțăminte, rugăm On. adunare generală a primi propunerea bibl. generală că adecă, să se deoblige biroul fiecărui despărțământ o subșterne registrul bibl. în fiecare an subscris și de președintele și controlorul respectivului despărțământ și în care să se cuprindă numele opurilor, volumele, esemplarele și prețul aceloră, nu altcum și donațiunile și numărul conzultătorilor.

În fine rugăm On. adunare generală a da bibliotecarului general absolutorul îndatinat, iar pentru stăruința cu care a lucrat penultu augmentarea bibliotecii noastre centrale, să i-se voteze mulțumită protocolară.

Șiria, 1/14 septemvrie 1913.

Pavel Dârlea,
președinte.

Moisă Mariș,
raportor.

Mărioara Precupaș,

Georgiu Petroviciu,

Nicolae Dima.

Raportul comisiei organizatoare.*)

Onorată adunare generală!

Comisiunea emisă pentru cenzurarea raportului general al comitetului central, intrunindu-să, s'a constituit, alegându-și președinte pe dl Dr. Avram Sădean, iar de referent pe dl Petru Colțeu, are onorul a-și prezenta raportul în următoarele:

În general comisiunea propune, luarea la cunoștință, a raportului de sub întrebare și a da atât biroului general, cât și comitetului central absolutorul îndatinat, pe anul de gestiune 1912/13; în special însă propune a se exprima mulțumită și din acest loc biroului general și comitetului central, pentru activitatea dezvoltată când cu desvălirea bustului prof. de pie memorie Teodor Ceontea, nu altcum și pentru deamna reprezentare, a reuniunii la serbarea centenarului inst. nostru ped. din Arad.

Proiectul de buget pe anul 1913/14 prezentat aici de comitetul central, comisiunea îl propune adunării generale, spre încuviințare.

Referitor la abdicerea Dlor Alexiu Dobos, v. președinte, precum și a membrului de comitet Petru Binchici, după ce dl Alexiu Dobos, în decursul timpului, în urma întrevinerii, comitetului central, s'a retras abdicerea, comisiunea propune adunării generale, a nu primi nici abdicerea membrului de comitet Petru Binchici, ci a trece peste acest punct la ordinea zilei.

În chestia fondului de ajutorare a învățătorilor în caz de morb, comisiunea propune adunării generale, a întreveni și a da încuviințare commembrului Petru Vancu, de a compune un proiect de statute, referitor la înființându-l fond, care proiect să fie distribuit apoi singuraticelor despărțăminte protopopești spre a se ocupa cu el.

Asupra culegerii de date istorice și din acele comune, carii nu mai susțin școale confesionale, comisiunea propune adunării generale, să încredințeze biroul general, ca acesta să intervină la Dnii protopopi cu rugarea, ca Dnia

*) Adnes la prot. ad. gen. din Șiria sub O.)

lor să intervină la singuraticile parohii în care nu mai avem școale confesionale, ca datele istorice a acelor școale să fie culese de respectivii Dni preoți a acelor parohii.

În ce privește activitatea extrascolară a învățătorilor, comisiunea propune adunării generale a da încuviințare biroului general, ca acesta în circularul său gen. să atragă atențiunea dăspărțămintelor protopopești, asupra acestui punct, cari la rândul lor se vor ocupa cu el.

Chestia istoricului reuniunii noastre, dela înființarea ei și până azi, comisiunea propune adunării, a da încredințare biroului general, ca acesta prin organele sale, să adune date necesare în chestiune.

Referitor la propunerea Dlui profesor Dr. Avram Sădean, privitoare la înființarea unui fond de ajutorare, a băieților săraci, dar buni, cari certează cursurile pedagogice ale institutului nostru din Arad, comisiunea propune adunării generale, să încredințeze biroul, ca acesta prin organele sale să dea tot sprijinul moral și material pentru augmentarea susnumitului fond, lansând spre acest scop o colectă în organul reuniunii.

Absențiile membrilor Aurel Drăgan, Toma Sirca, Mihail Voluntir, Ștefan Musca, Zaharie Neamț, Ioan Florea și Vasilie Zab, comisiunea propune adunării generale, a le scuză.

Șiria, la 2 15 septembrie 1913.

Dr. Avram Sădean,
prezident.

Petru Colțeu,
referent.

Avram Dragoș,

Lazar Igrășan,

Aurelia Hălmăgidu,
membrii comisiei.

REVISTE.

„*Selecțiunea*“ în Nr. 3 publică din peana dlui *Dr. Al. Tălășescu* o „*Scrisoare deschisă*“ adresată către ministrul de culte și instrucțiune publică a României din prilejul înființării unei tipografii cu litere cirilice de către Episcopul din R. Vâlcea *P. S. Sa Sofronie Vulpescu*.

Dispoziția aceasta a P. S. Sale e nu se poate mai detestabilă, mai ales că atât sfântul Sinod, cât și Academia Română au hotărît publicarea cărților bis. exclusiv numai cu caractere străbune, ne mai ținând cont de ravagiile săvârșite indecursul veacurilor de limba slavonă asupra limbei și a culturii noastre naționale.

Desigur că ministrul României va ști să împedecă aceasta dispoziție retrogradă a episc. dela R. Vâlcea și va salvă astfel scrisul și cultura românească de umilirea ce a suferit în veacurile de împilare.

CRONICA.

Desvălirea bustului Ioan Russu-Șirianu. Duminică în 3 maiu n. s'a desvălît cu o solemnitate demnă de admirat în frunțașă comună Șiria bustul neînfrântului luptător, talentatului scriitor și ziarist Ioan Russu-Șirianu. 1911

La aceasta serbare duiosă s'a văzut tot ce are neamul nostru mai ales. Alături de oaspeți și reprezentanți veniți din depărtări mari eră marea de țărănime îmbrăcată în straie albe, icoana sufletului nepătat și fără prihană, pentru care Russu-Șirianu ș'a jertfit sănătatea și viața.

Din cadrul acestei serbări comemorative n'a lipsit nici toasturile, cari au scos în relief viața nespuse de sbuciumată, activitatea rodnică și sufletul nobil al eroului care eră totdeauna pe planul întâiu de bătaie.

În urma activității rodnice a celui adormit în Domnul. s'au cules frumoase ofraude pe seama brezei din care făcea și Russu parte. S'a văzut însuflețire și bucurie alături de lacrimile ferbinți ale membrilor familiei, pentru cari ilustrul dispărut a trăit mai puțin, trăind mai mult pentru familia cea mare, pentru națiunea românească. S'a făcut deci tot ce s'a putut face între împrejurările noastre maștere de cătra un popor amărit și sărac. Și în aceste momente de înfrățire și de solidaritate în patria restrânsă a lui Russu, țărâna lui va fi sălțat de bucurie, că s'a pus o nouă petricică la idealul urmărit de el cu o stăruință de fer o viață întregă.

Ordiinațiunea ministrului reg. ungar de culte și instrucțiune publică Nr. 1797/1914 Prez. cătră toate forurile superioare bisericești.

Scotând din vigoare ordinațiunea antecesorului meu în oficiu Nr. 106,276 din 23 octomvrie 1908 adresată tuturor inspectorilor de școale cu considerare în legătura strânsă dintre catehizare și viața religioasă țin că se poate admite, ca în institutele populare de învățământ, cele de stat, comunale și cele susținute de particulari și societăți, adecă în cele șase clase ale școalelor elementare

poporale, în școlile superioare poporale și cele civile, în institutele preparandiale pentru învățători și învățătoare precum și în institutele preparandiale pentru institutele în azilele de copii catehizarea elevilor să se facă în limba maternă a acelor.

Vă provoc, ca considerând acest ordin principial al meu să binevoiți a dispune astfel, ca și în acele institute poporale de învățământ, cari ar fi cercetate de elevi cu limba maternă maghiară în orice număr catehizarea elevilor cu limba maternă maghiară să se facă în limba maternă a acestora.

Am dat totodată îndrumare inspectorilor regești de școale, ca într-o cât s'ar ivi vre-o plângere în privința catehizării elevilor în limba lor maternă (din partea părinților, curatorilor, scaunelor școlare directorilor școlari, învățătorilor ș. a.) inspectorii reg. de școale să-mi facă imediat arătare pentru de a recerca autoritățile bisericești competente să iee dispozițiunile în consecință.

Vă rog, în sfârșit, ca în privința catehizării în institutele poporale de învățământ de sub jurisdicțiunea Dv. să binevoiți a lua aceleași dispozițiuni.

Nu mă îndoiesc, că această dispozițiune va contribui, ca și catehizarea prin urmările ei religioase-morale va majoră și va întări rezultatul creșterii patriotice în școlile noastre.

Budapesta, 24 aprilie 1914.

Jánkovich Béla m. p.
ministrul reg. ung. de culte și
instrucțiune publică.

Mizerie mare în America. Părintele Simeon Mihaltian așezat în America scrie despre stările de acolo ziarelor noastre următoarele:

„În interesul și binele celor ce vreau să vină în America, binevoiți vă rog a da publicității acestea rânduri:

În America de prezent este o criză mare.

Pretutindeni lucrările stagnează.

Sute de mii de muncitori stau fără de lucru, colindând dintr'un oraș în altul, dela o fabrică la alta.

Deoarece de nicăiri nu vine nici o știre, fie cât de palidă despre deschiderea lucrărilor bieții muncitori, neavând eu ce plăti mâncarea și chiriiile, sunt goniți din toate casele.

Pe strade, la tot pasul, se roagă unul să-i dai un ban să mănânce

Zilnic sunt solicitat de bieții nostri Români fără de lucru, să mijlocesc la consulatul austro-ungar să-i trimită acasă, căci pier de foame.

Ti-se sfășie inima de durere, văzând om puternic, ca un munte, plin de viață, spuind cu lacrimi în ochi, că de trei zile n'a mâncat.

Casa și adăpostul îi sunt o groapă la marginea orașului.
Ce va fi însă la iarnă?

Este regretabil, că consulatul austro-ungar, prea puțin, sau de loc nu se îngrijește de cetățenii săi, ajunși în mizerie.

Acel ce vrea să meargă acasă prin consulat, trebuie să-și plătească drumul dela locul unde se află până la apă și după ce se debarcă în Europa, trenul până acasă

Aceasta ar fi cam jumătate din drumul Americii.

Dar omul de unde să plătească, căci nu are un cent?

Cauza crizei este foarte ușor de aflat.

Ajungând partidul democrat la putere, republicanii, stăpânii cei mai mari ai fabricelor și ai banilor, închid fabricile, aducând criza în țară, pe care din nenorocire muncitorii o simt mai tare.

Fiind criză în țară, este explicabil că, lumea se disgustă de partidul democrat, și la viitoarea alegere, căderea lor este sigură.

Astfel se explică germenul crizei.

Drept aceia, este foarte posibil, ca criza actuală, să țină tot timpul de domnie al partidului democrat.

Deci, — acel ce nu vrea să se expună cu voia lui, a ajunge peritor de foame, sau cel puțin cerșitor la ușa altuia, să nu mai plece la America deocamdată.

On. domni preoți și învățători, ar fi bine să aducă aceasta la cunoștința poporului chiar în biserică, pentru a preveni zilele amare celor ce vreau să plece la America“.

INFORMAȚIUNI.

Aviz pentru domnii învățători. *Domnul I. G. Marinescu* profesor și fost director al școlii normale Carol I. din Câmpulung are tradusă în manuscris lucrarea valorosului pedagog francez A. Binet apărută nu de mult sub titlul „Les idées modernes sur les enfants“. Cine a citit vr'o operă de alui Binet s'a putut convinge că acest pedagog este unul dintre cei mai mari cercetători a sufletului omenesc, iar după cum se vede din titlu, lucrarea aceasta este de cea mai mare importanță pentru ori care educator, mai ales că aceasta va rezuma mai toate lucrările moderne de seamă ale marilor pedagogi ce se ocupă cu noua pedagogie.

Traducătorul face perdență apariția acestei opere folositoare de asigurarea ei în cel puțin 300 ex. Rugăm pe domnii colegi cari ar dori-o să o aibă să avizeze redacția prin o c. postală.

Redacția.

În atențiunea învățătorilor. Aradianii au publicat concurs pentru al 5-lea post învățătoresc. Emolumentele împreunate sunt:

Salar și relut de cvartir conform prescrișelor legali. 300 cor. bani de lemne. 36 cor. diurne de conferințe. Dorința ar fi să se aleagă un învățator tiner, bun conducător de cor. Nici poporul, nici inteligența nu e angajată pentru nime. Cel ce va întruni calitățile cele mai frumoase va fi ales.

Congresul învățătorilor români din mitropolia gr. ort. română din Ungaria. Avem informații pozitive că congresul este deja convocat pe 23 august și zilele următoare în sala seminarului diecezan din Arad. Convocarea va apărea încurând în toate ziarele române. În sfârșit se împlinește o dorință veche a învățătorilor, de a se vedea uniți într'un singur corp mare și autoritativ, chemat a delătura multe din restricțiunile ce stau în calea propășirei.

Cărți școlare aprobate de Ven. Consistor și înaltul guvern. Toate manualele școlare de Iosif Moldovan și consoții au apărut deja în ediții nouă aprobate și de Consistor și de guvern.

Almanach pe anul școlar 1914/15. Avizăm pe Domnii învățatori că Almanachul este deja sub tipar. Cei ce doresc al avea, să-l comande de timpuriu, trimițând suma de 1 cor. și porto 10 fil., deoarece va apărea numai în număr mai restrâns de exemplare.

Rugări pentru înaintarea învățătorilor dintr'o clasă de salarizare în alta. Rugările le fac comitetele parohiale și sunt scutite de timbru. Când rugarea se refereste la un învățator nou, care e a se suscepe numai acum în gradațiunea de salarizare, la rugare se adnexează atestat de serviciu (müködési bizonyitvány) și adeverința dela superioritatea diecezană (Egyház hatósági beleegyezési bizonyitvány). Când se cere însă trecerea — unui învățator susceput deja în gradațiune de salarizare — dintr'o clasă în alta, la rugare se adnesează numai adeverința superiorității diecezane. Atestat de serviciu nu mai trebuiește.

Solviri de taxă. Taxă: Ioan Crișan, Teodor Leucuța, Ștefan Capră, Moisa Mariș, câte 2 cor. Ioan Ardelean 1 cor. 50 fileri.

Organ: Ioan Ardelean, Teodor Leucuța, Ștefan Capra, câte 5 coroane.

Monumentul Dr. Petru Pipoș: Trăian Țabac, Mircea Nonu, Dimitrie Boar, Alesiu Turic, Teodor Leucuța, Ștefan Capra, A. Varga, A. D. Papp și Dr. Dimitrie Barbu, câte 1 cor.

BIBLIOGRAFIE.

Biblioteca „Cosinzeana“. Nr. 1. *J. H. Fabre: Din moravurile și pornirile insectelor.* Partea I-a ediția II-a, cu figură. Traducere de *Marin Demetrescu.*

Iată cum judecă câțiva din cei mai de seamă cugetători ai vremii opera lui Fabre:

Henri Fabre este una din cele mai mari și mai curate glorii ale civilizațiunii noastre, unul din cei mai aleși naturaliști și cel mai minunat dintre poeți, în înțelesul adevărat și modern al cuvântului (M. Maeterlink).

Acest mare învățat cugetă ca un filozof, vede ca un artist, și simte și se rosteste ca un poet. (Ed. Rostand).

Toți doctorii trebuie să se închine în fața adevărilor pe care le dovedește cu iscusință (E. Perrier).

Lucrarea de căpetenie a lui Fabre, e adunată în zece volume mari, care poartă titlul de „*Amintiri etimologice*“. Din ea în acest prim număr s'au tradus următoarele capitole:

Albinele zidari. Amintiri. Material și fel de lucru.

Greurul de câmp. Locuința. Ou. Instrument de muzică. Cântec.

Cărăbușul auziu. Ce mănâncă. Apucături ciudate.

Ingropătorul de mortăciuni. Rolul lui. Ce și cum îngroapă. Obiceiuri de ucigaș. *Prețul 30 de bani*.

Nr. 2 și 3. *Marin Demetrescu: Inceputurile omenirii*. Cu figuri.

Cuprinde două părți. În cea dintâi se vorbește despre legăturile de rudenie ale omului cu celelalte animale de care nu-l putem despărți și despre obârșia lui. Se arată dovezile, care mărturisesc legătura de sânge ce unește pe om de maimuță. În partea doua se descrie înfățișarea, viața de toate zilele; meșteșugul, locuința, arta și datinele celor dintâi oameni până în clipa când intră în istorie.

Cuprinsul volumului:

Vechimea omenirii. Omul și maimuța sunt rude de aproape. Omul și maimuța au aceeași părinți. În ce fel maimuța s'a prefăcut în om? Cei dintâi oameni aveau înfățișarea unor fiare. Câțiva din vecinii omului cuaternar. Cele mai vechi unelte lucrate de om sunt de piatră cioplită. Mai apoi se descoperi lustruirea silixului. Descoperirea metalului e și mai târzie. Unde a locuit omul până ce a cunoscut meșteșugul zidăriei? Averele păstrate în locuințele preistorice. Locuința de veci a omului preistoric e mai trainică. Primii artiști au fost troglodijii. *Prețul 50 de bani*.

No. 4, 5 și 6. *Ilie N. Gelep: Pământul și Omul*. Partea I-a Asia.

În volumul pe care-l formează aceste numere sunt strânse o seamă de lecturi geografice asupra Asiei, alese din diferite relațiuni de călătorie. Citindu-le facem cu gândul o plimbare plăcută și instructivă prin Asia, călăuziți fiind de cei mai vestiți dintre călătorii ce-au tăiat în lung și în lat bătrânul continent. Vezi cu ochii închipuiți tot ce e mai caracteristic în natura fizică a Asiei, iar în minte ți-se lămurește mai bine felul de a fi al oamenilor

ce locuiesc pe pământul ei, aflând o mulțime pe amănunte interesante din obiceiurile, datinele și indeletnicirile lor.

Cuprinsul: Tundra. Tungușii. Osândiții din Siberia. Stepa Kirghiză. Kirghizii: locuința și așezarea lor. Strângerea dărilor în Bukhara. Invățământul la Sartii din Tașkent. Drumul militar prin trecătoarea Dariel. Amestecul de neamuri la Tiflis. Muntele Ararat. Konacul, tribunalele turcești, justiția și judecătorii în Asia Mică. Ierusalimul. Marea Moartă. Pustiul Nefud din Arabia. Karaba. Bazarele din Teheran. Un caravanserai. Idolii uriași și peșterile dela Banrian din Afganistan. Brahmi din Belucistan. Infățișarea generală a Indiei. Vrăjitorii de șerpi. Delta Gangelui. Turnul Tăcerii al Parsilor din Bombay. Lacul de Birmania. Un șantier de lemn de tek. Jocurile populare în Siam. Anamiții. Kuku-nor sau Lacul Albastru. Lama și lamaseriile Tribetului. Fabricarea cărămizilor de ceaiu. O școală în China. Chinuirile în Corea. Fabricarea hârtiei și întrebuințarea ei în Japonia. Casele japoneze. Grădinile japoneze. *Prețul 75 bani.*

No. 7 și 8 *Marin Demetrecu: Lecturi geologice.*

E o culegere de bucăți în care chestiunile, care se tratează în Geologie, sunt înfățișate într'o formă atrăgătoare și înțeleasă de toți. Cei ce nu au nici o cunoștință de geologie se vor împretini cu această știință fără să aibă nevoie de o pregătire deosebită și de o recomandare specială. Nu e prin urmare o carte, care să se adreseze numai școlărilor, oricine o poate citi pentru ca să-și dea seamă de măreția plină de farmec, de poezia ori de groaza fenomenelor firii. În cuprinsul volumului găsim:

Insemnătatea geologiei. Huila. Cărbunii de pământ. Diamantul negru și Cărbunele alb. Petrolul. Marea Neagră. Ce sunt rocile sedimentare și fosilele penrru isroria pământului? Vulcanul Etna. Erupția vulcanului Krakatoa. Curgerile de lavă. Mofetele. Geyserii din Islanda. Parcul Național din Statele Unite. Cutremurile de pământ. Cutremurul de pământ din Ischia. Cutremurile de pământ în România. Puțurile arteziene. Bărăganul. Alunecarea de strate de pe Rossberg. Peștera dela Schitul Ialomița. Torentii. Cum se naște un fluviu? Ghețarii de pe Bernina. Munții plutitori de ghiată. Insemnătatea apei pe pământ. Era primară. Era secundară. Era terțiară. Era cuaternară. *Prețul 50 de bani.*

Din parte-ne recomandăm cu căldură aceasta bibliotecă din toate punctele de vedere foarte prețioasă.

Povestea unui electron. Electricitatea pe înțelesul tuturor. Un volum de 112 pagini cu 25 gravuri, patru tabele și coperta colorată. Pentru 1 leu.

Trăim în veacul minunilor și cu toate acestea, multe dintre ele nu sunt încă bine cunoscute. În ultimul timp, descoperirile

făcute în domeniul fizicii au ajuns să minuneze pe însuși învățații moderni și cu drept cuvânt. Căldura, lumina și electricitatea s'au dovedit că se datoresc uneia și aceleiași cauze

Sunt puține scrieri însă în care să se vorbească în grai popular despre toate aceste descoperiri. Una din ele este „Povestea unui electron” scrisă de cel mai de seamă popularizator al științei *Charles R. Gibson*.

D-nul V. Anestin a tradus această scriere în limba românească, adăugându-i gravuri, tabele și un nou capitol.

Ce e electronul? E însăși electricitatea, e o particulă negativă de electricitate și autorul a pus-o pe ea să povestească minunile pe care le face. Electronul povestește cum produce scânteia electrică, cum operează în telegraf, telefon, în telegrafia fără fir, cum servește la transportarea tramvaelor, cum transmite știri din astrele cele mai îndepărtate, cum se joacă în aparatele ce produc razele Roetgen, etc.

Povestea aceasta e clară, interesantă ca un adevărat roman, așa că va putea fi citită de elevi, de lucrători, de oricine dorește să dobândească noțiuni lămurite asupra naturii electricității.

E o carte foarte folositoare tuturor celor care vor să fie în curent cu descoperirile moderne, până și cu minunile radiului.

De vânzare la librăria editoare *Alcalay & Co* și la toate librăriile principale din țară.

În schimbul sumei de *1 leu*, trimisă prin mandat postal sau mărci postale, librăria editoare expediază această carte, franco la orice adresă.

Sumarul:

Redacția: „Secerișuri”; *Codrean*: „Copilul ca ființă reală”; „Exerciții intuitive”; *Literatură pentru tinerime. I. C.*: „Povestea unor semințe”; *Oficioase*: Raportul controlorului general pe anul 1912-13; Raportul comisiei pentru cassă; Raportul bibliotecarului general; Raportul comisiei organizatoare. *Reviste*: „Selecțiunea”. *Cronica*: Desvălirea bustului lui Ioan Russu-Șirianu”; „Ordinațiunea ministrului reg. ungar de culte și instrucțiune publică Nr. 1797/1914 Prez. cătră toate forurile superioare bisericesti”; „Mizerie mare în America”. *Informațiuni. Bibliografie*.

